

Anna och Elof Olofssons livsgärning på Hallshuk

Anna Olofsson var född Österdahl och växte upp på Österdahlsgården vid Hågwards i Hall. Annas föräldrar var Selma och Oskar Österdahl som var för sig utvandrade till staden New York i Nord-Amerika där de träffades och gifte sig. Anna föddes den 25 mars 1895. Familjen återvände till Sverige och Hågwards i Hall när Anna var sex månader, där föräldrarna födde och uppfostrade ytterligare 8 barn. Annas farfar Tomas Österdahl ägde gården när Selma och Oskar var i Nord-Amerika. När Anna och föräldrarna återkom från New-York övertog de gården vid Hågwards. Gården hade då gått i arv i fem generationer som kom i släktens ägo genom köp av Annas farfars morfar.

Elof Olofsson föddes den 18 maj 1888 på Hallshuk. Hans mamma hette Marie Björkander. hans far var sjöman från Fleringe som aldrig hörde av sig. Elof växte upp under mycket fattiga förhållanden. Hans fosterfar ville inte att han skulle bo hemma vid modern utan Elof fick de första åren bo i en kammare ovanpå brygghuset i Elsa Fribergs hem, eftersom Elof och Elsa var kusiner. Elof hade i sin barndom även mycket kontakt med lotsen Hallberg som var snäll mot honom. När Hallberg dog fick Elof alla hans verktyg och utrustning till fiske. Då Elof slutat skolan arbetade han som bonddräng, men ägnade sig även åt fiske.

Enligt 1914 års lysningsbok för Hall församling gifte sig:

**Hemmadottern å Hågwards
Anna Maria Elvira Österdahl
och
Fiskaren Elof Gustav Vilhelm Olofsson
Medebys i Hall.**

Den 5 december 1914 i Hangvar kyrka. Vigseln förrättades av vice pastor K F Andersson.

Den första tiden som gifta bodde de i en kammare som låg ovanpå brygghuset till fastigheten Hall Hallshuk 1:22 som i dag ägs av Johan Rudling. Anna och Elof Olofsson köpte därefter fastigheten som skulle bli deras framtida hem och som ligger strax nedanför Hallshuks kapell. Året var 1915 och fastigheten såldes av Mandus Pettersson. Huset stod på ofri grund och ensittarförrättning genomfördes den 26 november år 1941. Fastigheten erhöll då fastighetsbeteckningen Medebys 1:19, numera Hall Hallshuk 1:9. Fastighetens storlek var då 1,0994 ha. Bostadshuset hade inget bibygge utan bestod enbart av en huvudbyggnad som var 3 m längre än vad husets längd är i dag.

Till fastigheten hörde även en gammal ladugård byggd som ett bulhus. I ladugården hade man plats med ko, gris och höns och på loftet som var högrest och spetsigt förvarade man foder till djuren.

Anna och Elof rev ner huvudbyggnaden och grävde ny grund för det nya huset. Grunden lades av kalksten cirka en halv meter över marknivån och putsades sedan med kalkbruk.

Ovanpå grunden byggdes sedan bostadshuset som hade två rum och kök med farstu åt söder. Det övre planet hade kammare och loft där man även förvarade säd. Huset panelades utvändigt med liggande träpanel och står kvar på samma plats än i dag.

Anna och Elofs förhoppningar för framtiden höll på att få ett snabbt slut. År 1915 skulle de hålla barndop för äldste sonen Hartvig. Elof cyklade från Hallshuk till Visby. Hans ärende var att sköta affärer samt att handla till barndopet. Väl inne i Visby träffade han fiskaren Karl Olsson från Visby. Denne skulle segla till Kappelshamn för att fiska och Elof erbjöds att få följa med i Karl Olssons fiskebåt till Hallshuk vilket han accepterade. På väg till Kappelshamn blåste det upp till svår storm utanför Stenkyrkehuk och båten var flera gången på väg att förlisa. Den drev i flera dygn och utanför Gotska Sandön fick Elof ett slag av en bom och föll överbord. Han konstaterade senare att "det var nära ögat". Det var mitt i vintern, men Elof var en mycket bra simmare och hade god fysik vilket säkert räddade livet på de båda fiskarna. Det blev ett mycket dramatiskt räddningsarbete. Gotska Sandöns fyrpersonal upptäckte den vinddrivna båten och lyckades efter flera timmars arbete få in de båda fiskarna till land.

Samtidigt som Elof och hans kamrat kämpade för sina liv på det stormiga havet så fanns hustru och barn på Hallshuk som väntade att han skulle komma hem. Han kom inte på utsatt tid – **men var fanns han?** Till slut fick Anna reda på att Elof seglat till Hallshuk och hon förstod då att de överraskats av stormen.

Anna trodde att Elof omkommit på havet. Sorgen var stor, men Anna genomförde dopet, vilken stark människa. Efter några dagar ringde man till Hallshuks fyrplats från Gotska Sandön och meddelade att Elof och Karl Olsson fanns välbehållna på ön. Elof var med om många äventyr och växte upp under tider med mycket hårt arbete.

I Albert Engströms bok "Gotska Sandön" finns redovisat hur fyrpersonalen upptäckte och räddade de nödställda i land. I fyrdagboken för den 21 januari 1915 kan vi alltså läsa att: "Under förmiddagen observerades en segelsliten kutter komma drivande sydväst ifrån. Sedan den passerat Bredsandsrevet och icke tycktes kunna ta sig i lä under ön utan drev av till sjöss, beslöts att söka bärga de ombordvarande nödställda, som signalerade med en flagga efter hjälp. Som landbränningarna vid norra landningsplatsen omöjliggjorde sjösättande av båt, kördes en sådan längs kusten, tills sjösättning lyckades, varefter kuttern angjordes och uppseglades genom tillsättande av från land medförda segel i lä under ön och förankrades. Besättningen, 2 man, som voro mycket medtagna, ilandtogs och omhuldades på bästa sätt av fyrpersonalen. Kuttern, som hörde hemma i Visby, var på färd till Kappelshamn för fiske."

Anna gick sex år i Hall folkskola. Hon var intresserad av att sy och gick efter folkskolan i syskola i Visby. Där såg hon att man hade trädgårdsland i sina trädgårdar där man odlade grönsaker. På Hallshuk fanns inga trädgårdar utan djuren gick och betade överallt utom i garngården nere i fiskhamnen. När Anna kom till Hallshuk och det egna huset så fick Elof hägna in ett område på cirka 300 m² och där grävde han och anlade ett trädgårdsland. Här odlade sedan Anna rödbetor, morötter, lök, bönor, kål och andra grönsaker som hon använde i hushållet. Kvinnorna på Hallshuk såg hur Anna skördade grönsaker som tillförde nyttig näring i mathållningen. Att odla grönsaker till hushållet

från det egna trädgårdslandet blev därefter en vanlig företeelse även i hemmen på Hallshuk.

I fiskarefamiljernas hem bäddade man med bolster samt grova hemvävda lakan och handdukar. Anna ansåg att säng och tvätthygien måste förbättras, vissa familjer låg t.ex. i säckväv. Anna beställde hem kataloger från Åhlen & Holm samt andra katalogföretag och hjälpte kvinnorna att beställa hem tyg till klänningar, kjolar och blusar som hon sedan hjälpte till att sy upp. Hon köpte också filter och lakan till hemmen så att det blev lite mer lättarbetat för de arbetstygda kvinnorna. Genom Annas initiativ fick även kvinnorna på Hallshuk kännning av omvärldens förbättringar i hem och boendemiljö.

Men det var inte alltid som männen var positiva till att kvinnorna skulle få lite modernare kläder samt bättre social miljö omkring sig.

Mellan Hågvards och Nors gårdar låg ett litet hus som "Dykar-Annen" bodde i. När huset blev obebott så köptes det av Elof och Anna Olofsson. Han rev ner huset och flyttade det till deras egen fastigheten på Hallshuk. Där byggde man till ett brygghus (tvättstuga och sommarkök) i en vinkelbyggnad som var ansluten till huvudbyggnaden. Under brygghuset låg en gammal källare som man förbättrade och där förvarade man potatis, rotfrukter, sylt och saft samt konserverade produkter såsom köttbullar och revbenspjäll. På kortsidan av bitygget ner mot havet murades en ny skorsten och här var en brygghusgryta placerad. Den användes till tvätt samt när man slaktade. I dag finns enbart skorstenen kvar och bitygget fungerar som kök. På huvudbyggnaden och bitygget låg ett tegeltak på reglar. På taket fanns ingen tät börkning vilket var en nackdel för bostadshuset som hade kammare och loft på övre planet. Makarna beslöt lägga på taket en tät börkning av bräder och spån, vid en senare tidpunkt lade man på ett yttertak av papp vilket låg kvar på taket så länge Anna och Elof ägde huset. Virket som gick åt till bygget köptes av Ole Medin som var jordbrukare vid Medebys.

År 1939 byggdes en ny efterlängtd väg mellan Hall k:a och Hallshuk. Den gamla ladugården var i dåligt skick och kom att ligga mycket nära den nya vägen. Elof och Anna beslöt då att de skulle bygga en ny modern ladugård, anpassad till deras verksamhet, lite längre västerut och lite högre upp på tomten. Ladugården inreddes med bås för ett par kor, kalvbox, grisstia samt hönshus. På ladugårdsloftet fanns gott om utrymme för djurfoder som hö och halm. Golvet var ett gjutet cementgolv. Grund och väggar var av kalksten som man bröt i klinten strax ovanför fastigheten Hallshuk 1:22 som då ägdes av Elsa Friberg senare gift med Gunnar Larsson. Elof och hans son Georg borrhade, sprängde, rensade, lastade och transporterade ner kalkstenen till ladugårdsbygget. När man då borrhade i kalkstensberget så använde man en handborr som Georg höll i. Han vred borren ett halvt varv vid varje slag medan Elof slog på borren med sin slägga. Borren matade sig ner i berget och när man fann att hålet var tillräckligt djupt så "brände" man i hålet med en halv dynamitgubbe för att få ett större hål i botten på borrhålet. När man ansåg att borrhålet var tillräckligt stort laddade man det med dynamit och tände på och sköt ett "storskott" så att delar av kalkstensberget rasade ner utmed klinten. Det nedrasade materialet bestod av kalksten i skivor som lastades på vagn och transporterades ner till byggplatsen. Kalkstenen bearbetades och väggarna byggdes upp för hand och putsades sedan med cementbruk. Gustav Stengård, snickare och murare från Tängelgårda i Lärbro byggde ladugården och till sin hjälp hade han

även Emil Westergren från Hallshuk.

Elof sysslade inte enbart med fiske. Han arbetade också under många år vid Kungl Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen som utförde många kaj- och hamnbyggnader på norra Gotland bl a i Bläse, Storungs, Slite och Hallshuk. Färjelägena i Fårösund och kajbygge vid Vallevikens cementfabrik. Arbeta med hamn- och kajbyggen pågick inte på vintern. Då fiskade Elof i stället vid Hallshuk. När skiftet genomfördes på Hall från år 1953 och några år framåt så arbetade Elof för Lantmäteriet som hantlangare men även med att gjuta gränsrör samt röja linjegator.

Anna och Elof var mycket engagerade i återuppbyggnaden av Hallshuks Fiskarekapell. Anna arbetade tillsammans med många andra kvinnor i Hall för kapellets renovering och återställande genom den kyrkliga syföreningen som hade sina träffar där man gemensamt tillverkade alster som såldes på syföreningsauktioner. De pengar som man fick in gick till utsmyckning av kapellet. Elof arbetade handgripligen med att bygga upp kapellets murar och tak. Under en följd av år var han även vaktmästare i kapellet och under många år lade han ner ett mycket förtjänstfullt arbete för kapellet. När Elof slutade som vaktmästare blev han inkallad till biskop Anderberg i Biskopsgården där han blev personligen avtackad.

Anna och Elof levde och arbetade hela sitt yrkesverksamma liv på Hallshuk. Livet fortgick både i glädje och sorg med långa arbetsdagar och tungt arbete. Makarna köpte in mer åkermark och skog. Under 1930- 1940- och 1950- talen hade man ko gris och höns i ladugården. Fisket gick bra och man sålde den fisk som togs upp. Foder till djuren samt potatis och grönsaker till hushållet odlade man på egen mark. Ved till värme i bostadshuset högg man i egen skog.

Anna och Elof fick tre barn-, Hartvid föddes år 1914, Dagny år 1919 och Georg år 1923. Dagny övertog föräldrahemmet och bodde på Hallshuk i 30 år innan hon 1995 avled på Visby lasarett.

Anna och Elof levde hela livet i sitt älskade hem på Hallshuk, släkt och vänner var alltid välkomna på besök.

Må vi med vördnad och tacksamhet minnas deras idoga arbete och försaker som gör att vi kan njuta av den underbara miljö som vi upplever på Hallshuk i dag.